

- Espinosa, A. M. (2009). *Cuentos populares recogidos de la tradición oral de España* (1. vydanie 1946 – 1947). Madrid: CSIC.
- Gašparíková, V., & Filová, B. (Eds.). (1993/2001/2004). *Slovenské ľudové rozprávky I. – III.* Bratislava: Veda.
- Guelbenzu, J. M^a. (2006). *Cuentos populares españoles*. Madrid: Siruela.
- Hernández Fernández, Á. (2013). *Catálogo tipológico del cuento folclórico en Murcia*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares.
- Kovachova Rivera de Rosales, V., Ulašín, B., & Fráterová Z. (2012). *Cuentos eslovacos de tradición oral*. Madrid: Ediciones Xorki.
- Kovachova Rivera de Rosales, V., & Ulašín, B. (Eds.). (2023). *Cuentos eslovacos de tradición oral II*. [Slovak national tales from the oral tradion II]. Madrid: Ediciones Xorki.
- Llano Roza de Ampudia, A. de (1993). *Cuentos asturianos: recogidos de la tradición oral*. Oviedo: Grupo Editorial Asturiano.
- Oleríny, V. (1979). *Figliar Pedro*. Bratislava: Mladé letá.
- Ulašín, B. (2022). Figliar Pedro. Španielske rozprávky a problematika prekladu vlastných mien do slovenčiny. In: S. Vertanová & S. Moyšová (Eds.), *Pohľady na literatúry román-skeho sveta* (s. 165–176). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Uther, H.-J. (2004). *The Types of Internacional Folktales: A Classification and Bibliography*. vol. 1. – 3. Helsinki: Finnish Academy of Science and Letters.

MARÍNA HRÍBOVÁ:

Nárečia Slovákov v Srbsku

[Dialects of Slovaks in Serbia]

Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2025, 208 s.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SN.2026.1.13> © 2026, Ivan Zafirović
This is an open access licensed under the Creative Commons

V druhej polovici roka 2025 vydala Univerzita Komenského v Bratislave monografiu *Nárečia Slovákov v Srbsku*, ktorej autorkou je Marína Hríbová. Publikáciu recenzovali traja renomovaní dialektológovia a vedecko-pedagogickí pracovníci: Ivor Ripka, dlhoročný pracovník Slovenskej akadémie vied a Univerzity Komenského v Bratislave, Marianna Sedláková, vedúca Katedry slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, a Dragana Radovanović, vedecká poradkyňa Ústavu srbského jazyka Srbskej akadémie vied a umení v Belehrade a profesorka srbského jazyka v Kosovskej Mitrovici a vo východnom Sarajeve.

Monografia sumarizuje výsledky rozsiahleho, viac než desaťročného terénneho výskumu (2014 – 2025) slovenských nárečí v tridsiatich šiestich lokalitách so súvislým slovenským osídlením v Srbsku. Autorka nadviazala na výskum Jozefa Štolca zo 40. rokov 20. storočia a po takmer osemdesiatich rokoch uskutočnila opätovný celoštátne zameraný výskum slovenských nárečí v Srbsku. Keďže od vydania Štolcovej monografie *Reč Slovákov v Juhoslávii* (1968) uplynulo takmer šesť desaťročí, výskum M. Hríbovej predstavuje mimoriadne dôležité a aktuálne doplnenie poznatkov o slovenskej enkláve na Dolnej zemi.

Predmetom monografie sú slovenské nárečia v prostredí slovenského spoločenstva v Srbsku. Autorka recenzovaného diela sa vo svojej vedeckej činnosti dlhodobo zameriava na interdis-

ciplinárny výskum slovenského jazyka a kultúry v slovenských enklávach a diaspórach. Predmetnej monografii v uplynulých rokoch predchádzali napr. práce *Z problematiky slovnej zásoby slovenských nárečí v Srbsku (na príklade analýzy získaných nárečových prejavov)* (Hríbová, 2024a), *Historické a kultúrne kontexty slovenských nárečí v Srbsku I.* (Hríbová, 2017a), *Slovenské nárečia v Srbsku v 21. storočí – perspektívy ich vývinu a fungovania* (Hríbová, 2017b) a i. O terénnom výskume v prostredí Dolnej zeme autorka písala napr. v publikáciách *Slovenské nárečia v Srbsku v kontexte aktuálneho výskumu slovensko-srbských jazykových a historicko-kultúrnych vzťahov* (Hríbová, 2024b), *Stav a perspektívy výskumu slovenských nárečí v Srbsku* (Hríbová, 2022), *Význam a odkaz vedeckého diela Jozefa Štolca v kontexte rozvoja slovenskej dialektológie v Srbsku* (Hríbová, 2015) (detailnejšie <https://orcid.org/0000-0002-6919-2990>).

Monografia prináša cenné informácie o formovaní a vývoji slovenskej enklávy v Srbsku, ktorá je v odbornej literatúre často charakterizovaná ako jediné slovenské spoločenstvo na svete, ktoré si vytvorilo vlastnú enklávu. Prvá kapitola približuje historický rámec príchodu príslušníkov slovenského etnika na Dolnú zem a proces ich kolonizácie územia dnešnej Vojvodiny. Osobitnú pozornosť si zasluhuje podkapitola o vývoji slovenského obyvateľstva v podmienkach dvestoosemdesiatročného teritoriálneho a viac než storočného administratívno-právneho odlúčenia od materského územia. Práve tento pohľad do minulosti umožňuje lepšie pochopiť mechanizmy zachovania etnickej, kultúrnej či jazykovej identity v multietnickom prostredí.

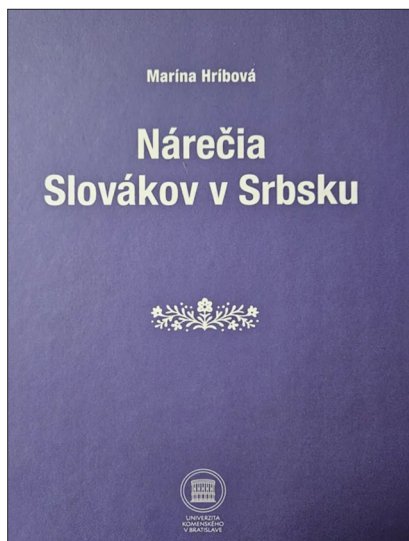
V druhej kapitole M. Hríbová podrobne vysvetľuje historicko-kultúrne kontexty vývinu slovenských nárečí od čias príchodu ich nositeľov na Dolnú zem po súčasnosť. Čitateľ získava prehľad o mieste skúmaných nárečí v rámci nárečovej mapy súvislého slovenského územia a o vývinových procesoch, ktoré ich formovali v inojazyčnom prostredí. Samostatná kapitola je venovaná stavu a perspektívam výskumu, kde autorka zdôrazňuje potrebu systematického, opätovného a interdisciplinárneho skúmania jazyka v prostredí slovenských enkláv a diaspór.

Vo štvrtnej kapitole sú predstavené výsledky analýzy jazykových prejavov autochtónnych používateľov nárečí na základe získaného materiálu – približne dvesto zvukových nahrávok. Autorka dokumentuje nielen súčasný stav nárečí, ale aj zmeny ovplyvnené kontaktom s maďarčinou, nemčinou, a najmä so srbčinou, ktorá je dnes dominantným kontaktným jazykom. Mimoriadne podnetná je podkapitola načrtávajúca perspektívy ďalšieho vývinu nárečí, ktorá reaguje na aktuálne spoločenské a demografické zmeny.

Autorka práce zachytáva súčasný stav slovenských nárečí v Srbsku a zároveň analyzuje zmeny, ktoré v ich štruktúre nastali. Práca má mimoriadny význam aj preto, že dokumentuje jazykovú situáciu v 21. storočí, keď je vplyv štátneho srbského jazyka výraznejší než v období výskumu J. Štolca po druhej svetovej vojne. Dielo tak predstavuje cenný prínos nielen pre slovenskú dialektológiu a slavistiku, ale aj pre štúdium slovensko-južnoslovanských vzťahov.

Celkovo možno monografiu Maríny Hríbovej označiť ako mimoriadne hodnotný príspevok k výskumu slovenských enkláv na Dolnej zemi. Autorka systematicky vysvetľuje kultúrno-historické, spoločenské a konfesijné súvislosti, ktoré formovali vývin slovenských nárečí v Srbsku od čias kolonizácie až po súčasnosť. Mimoriadne prínosný je aj opis migračných vln a sociálno-ekonomických podmienok na území niekdajšej habsburskej monarchie v období osídľovania južných stolíc krajiny. Práve tento interdisciplinárny prístup (prepájajúci dialektológiu s etnológiou, geografiou a históriou) umožňuje pochopiť širšie súvislosti vývinu a fungovania skúmaného spoločenstva. Práca má preto veľký význam nielen pre jazykovedcov, ale aj pre etnológov, kulturológov, historikov, geografov a všetkých bádateľov, ktorí sa venujú slovenským komunitám mimo materskej krajiny.

M. Hríbová v monografii (2025, s. 168) cituje Pavla Rozkoša (2008, s. 233) ktorý uvádza, že slovenské dolnozemske nárečia sa na prelome 20. a 21. storočia najlepšie zachovali v Srbsku.

Autorka dodáva, že na rozdiel od niektorých iných slovenských enkláv v Európe a vo svete, kde sa slovenské nárečia už používajú zväčša len príležitostne, sa v Srbsku stále uplatňujú v rámci každodennej komunikácie všetkých generácií. V monografii (s. 173) sa ďalej dozvedáme, že J. Štolc, zdôrazňujúci silu tradície nárečí, konštatoval, že slovenské školy a masmédiá nie sú v stave zmeniť pozíciu nárečovej podoby materinského jazyka v každodennej komunikácii Slovákov na Dolnej zemi. Chceli by sme však vyjadriť názor, že dnes majú srbské masmédiá obrovský vplyv na jazykovú kultúru všetkých národností žijúcich na území Vojvodiny či širšie Srbskej republiky. Práve preto je nevyhnutné byť v kontakte aj so spisovnou slovenčinou prostredníctvom slovenských masmédií aj kultúrnych inštitúcií, podujatí a pod. Slováci na Dolnej zemi zaznamenávajú každoročne úbytok obyvateľstva,

a preto je dôležité inšpirovať sa aj ochrannými opatreniami, ktoré podniká Maďarsko v kontexte ochrany identity vlastného etnika v enklávach a diaspórach.

IVAN ZAFIROVIČ,
Pančevo, Matica slovenská v Srbsku

LITERATÚRA

- Hríbová, M. (2015). Význam a odkaz vedeckého diela Jozefa Štolca v kontexte rozvoja slovenskej dialektológie v Srbsku. In I. M. Ambruš, P. Hlásnik, & B. Unc (Eds.), *V tvorivej symbióze medzi Dolnou zemou a Slovenskom* (s. 193–198). Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko.
- Hríbová, M. (2017a). Historické a kultúrne kontexty slovenských nárečí v Srbsku I. *Slavica Slovaca*, 52(2), 133–149.
- Hríbová, M. (2017b). Slovenské nárečia v Srbsku v 21. storočí – perspektívy ich vývinu a fungovania. In: Поповић, Љ. (Ed.): *Славистика XXI*. (s. 148–154). Београд: Славистичко друштво Србије.
- Hríbová, M. (2022). Stav a perspektívy výskumu slovenských nárečí v Srbsku. *Slavica Slovaca*, 57(3), 245–258.
- Hríbová, M. (2024a). Z problematiky slovnej zásoby slovenských nárečí v Srbsku (na príklade analýzy získaných nárečových prejavov). *Slavica Slovaca*, 59(2), 409–422.
- Hríbová, M. (2024b). Slovenské nárečia v Srbsku v kontexte aktuálneho výskumu slovensko-srbských jazykových a historicko-kultúrnych vzťahov. In: J. Uhláriková & M. Šimáková Speváková (Eds.), *Slovakistika – súčasný stav a perspektívy* (s. 213–222). Nový Sad: Filozofická fakulta v Novom Sade.
- Hríbová, M. (2025). *Nárečia Slovákov v Srbsku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Rozkoš, P. (2008). Vývojové tendencie dolnozemskej slovenských nárečí. In: A. Uhrinová & A. J. Tóth (Eds.), *Slovenčina v menšinovom prostredí* (s. 232–241). Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku.
- Štolc, J. (1968). *Reč Slovákov v Juhoslávii I. Zvuková a gramatická stavba*. Bratislava: SAV.